Nicoleta Stan-Țurcanu

Peripețiile și poveștile lui Dimitrie A. Sturdza

NICOLETA STAN-ȚURCANU

PERIPEȚIILE ȘI POVEȘTILE LUI DIMITRIE A. STURDZA

COLECȚIE ÎNTOCMITĂ, CUVÂNT ÎNAINTE ȘI NOTE DE
NICOLETA STAN-ȚURCANU

Oscar Print
Editură
Tipografie
BUCUREȘTI
2024

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
STAN-ŢURCANU, NICOLETA
Peripeţiile şi poveştile lui Dimitrie A. Sturdza / Nicoleta Stan-Ţurcanu (colecţie întocmită, cuv. înainte şi note). - Bucureşti : Oscar Print, 2024
ISBN 978-973-668-636-8
821.135.1
929

Concept și design grafic - Andra Podina
Copertă - Andra Podina

Editura OSCAR PRINT
B-dul Regina Elisabeta, nr. 71, sector 5, București
0722 308 859
www.oscarprint.ro
contact@oscarprint.ro

În amintirea regretatului meu prieten, Umberto Eco

Motto: „Când ieși însă la larg și ochii dau de Capri, resuflarea-ți stă și te întrebi „Ce ved? O arătare? O realitate? Ce minune!" Vederea îți remâne vecinic întipărită, mai ales într-o di caldă și luminoasă, care apropie locurile cele mai depărtate unele de altele. Atunci mulțumesci lui Dumnedeu că a dat lumei astfel de locuri încântătoare și răpitoare, căci oricum să fie mulți muritori să îmbunătesc la vederea lor, și te bucuri când scii că ești unul din acei, asupra cărora nu zadarnic s-au arătat natura în toată bogăția și splendoarea ei".

Dimitrie A. Sturdza

CUPRINS

Cuvânt înainte *11*
Când ești în închisoare nu poți cere mai multe 15
Amu trecutu din Italia în Franța peste Mont-Blanc 15
Plugariul 16
Singurătate 16
Valea Ialomiței este foarte frumoasă 17
Fiecare din noi are o imperfecțiune 22
Sultanul ne-a salutat cu multă graciositate turcește 24
Coloritul munților era ceva minunat 25
La masă avurăm păstrăvii cei mai frumoși, brînzeturile cele mai bune, smîntînă 26
Cel mai teribil inamic al României și al Românilor e Rusia și Slavismul 32
Inaugurarea celei mai mari lucrări de artă 38
Peleșul să pune în serviciu la Rege pentru a lumina noaptea valea și castelul 39
S-a descoperit o nouă cetate romană – și anume Buridava 40
Domnul Densușeanu, trimis de mine la Roma pentru a studia archivul Vatican 42
Am fost foarte viu atacat în Cameră de cătră opositiune 43
Opositiunea sbeară precum fac oamenii neculți 44
Trăsurile sar dintr-o gaură în alta 45
De treidieci de ani de cînd servesc statului nu am vedut o încurcătură mai mare 46
Sînt foarte necăjit și îngrijit de întîmplările de la noi 48
Am tras un prandiu bun cu lapte dulce și mamaligă și branză la un țeran 51
Fortificațiile îndoesc puterea militară a unei țeri 53

Pe acolo a trecut Traian cu legiuirile lui ca să supuie definitiv Dacia 553
În Găinesci să fabrică cele mai bune scânduri de brad ce pot esista 57
Saint-Gratien este un sat cu o mare pădure în coastele lui 60
Am serbat a douedieci și cincea aniversară a Academiei 62
Un genist bun e de sigur un infanterist bun 65
Brătianu al nostru a fundat regatul român 67
Un cuvînt dat lui Vodă Sturdza, că voiu susține testamentul și voința sa 70
Să strică prin o asemine căsătorie rostul dinastiei, așezămîntul ei 72
Sîntem ca Orfeu în iad, trecem prin fiorile cele mai grosave ale dracilor 76
Nu vedusem încă minele noastre de petrol și nici o fabrică de rafinat petrolul 78
Am umblat de la un capăt al Veneției pînă la celalalt cinci oare 80
Am făcut escursiuni cu gondola minunate 83
Golful Neapolului - cea mai frumoasă grădină sădită de Dumnedeu pe pămînt 84
Am fost cu yachtul pe mare 86
Camera a răsturnat Ministeriul Catargiu 87
Ieșenii cârtesc, că Adamaki, fiu al Iașilor, a lăsat averea sa Academiei 89
Lăutari trag cu mult talent pe vioară și din cobză 91
Am petrecut patru oare în museu ceia ce mi-a fost o mulțumire sufletească 93
Am fugit totdeauna de posițiunea de a fi capul Partidului 94
Eu duc aci cam o viață de *dolce far niente* 97
Am fost treziți din somn prin 101 salve de tunuri 99
Am fost la botezul Principelui Carol 101

Susțin a merge cu Tripla Alianță 104
Înmormîntarea Generalului Cernat, pe un viscol cumplit, ca la luarea Plevnei 106
Am lăsat restul lumei valsând, cadrilând și esecutînd un nou danț 108
Generalul Lahovari provoacă la duel pe Fleva 110
Preumblarea pe Ceahlău e selbatică și impunătoare 112
Ducesa de Coburg, scurtă, pătrată și groasă, cu figura ei mongolă 116
Sînt în casa betrânească din Miclăușeni 119
Carp umbla în incinta parlamentară cu jiletul și pantalonii desbumbați 120
De la masa unde scriu privesc un palmier nalt cât casa 121
Toate trăsurile erau împodobite cu doue steguleț̦e în coloarele naționale 123
Aehrenthal s-a pornit din Sinaia la 4, eu la 6 pe o ninsoare înfricoșată 124
Aniversarea a 15 ani de Regat 126
Când picau bombele să rădica pământul în sus, pare că era craterul unui vulcan 127
Intrăm în mare, o întreagă flotilă de resboiu a Regatului 129
Am rămas cu Regina mult timp încă lângă mort 132
Mă delectez de bătaia valurilor care să răsfrâng până lângă picioare 136
În oraș a izbucnit o mare epidemie de febră tifoidă 138
Eu mă țin de datoria mea către Țeară și Rege 139
De trei ani de zile sunt asediat și bombardat 141
Cu toate că era Regina față la Piano, nu am putut să-mi reț̦in lacrimile 142
La Craiova am asistat la deschiderea exposițiunei regionale 144
Patru dile a fost furtună mare și omăt, de a tremurat de frig și bietul Ovidiu 146

Mă silesc din toate puterile să-mi fac datoria 149
Suirea pe tron a lui Eduard al 7-lea al Angliei 151
Sesiunea aceasta parlamentară va rămâne memorabilă în istoria țerii 152
Împăratul Franz Ioseph a dis Regelui 153
Am fost invitați la Cotroceni, unde am admirat o creațiune artistică a Princesei 155
Inimicii noștri caută să ne nimicească 156
Familia Roggenbach a ocupat o posițiune onorabilă prin locurile aceste 158
Cu prețuri de cale ferată reduse cu 75%, toată Italia e venită la Roma 162
Am fost pe Gianiculo până la Monumentul lui Garibaldi 166
Stau sub povara acestui păcat și acestei necumpăneli 168
Am îmbătrânit și zic: Oare în adevăr singur să rămân până în sfârșit? 175
Spaniolii cu textile și noi cu petrol și păpușoi 181
Pare că puterile trupești și mentale îmi sunt stoarse 182
M-am pus în ținută de curte – frac, jilet și pantaloni de paradă cu cravată albă 184
Veți spune lui Sandu și lui Dimitrie cu ce dor pe amândoi i-am așteptat 186

CUVÂNT ÎNAINTE

Dacă în 2023, am publicat un volum dedicat lui Dimitrie A. Sturdza (1833-1914)[1], la împlinirea a o sută nouăzeci de ani de la nașterea sa, anul acesta doresc să prezint o parte din pățaniile și poveștile acestui om de seamă al modernității românești, care a contribuit prin munca, priceperea și energia lui la dezvoltarea societății românești. El este cunoscut, în primul rând ca om politic. Dar a avut mai multe preocupări: a fost și istoric, traducător, publicist, numismat, academician, avocat, alpinist etc.

Apoi, mărturisesc că în februarie 2016, când am început să cercetez viața lui Dimitrie A. Sturdza, nu bănuiam că o să descopăr în arhive atât de multe lucruri interesante și hazlii despre un vlăstar al familiei Sturdza, a cărui contribuție a fost de mare importanță pentru România de atunci, pe care a servit-o cu vrednicie.

Fiindcă în acest răstimp s-au adunat nenumărate informații, doresc ca o parte dintre ele să le prezint în această lucrare. Ca atare, această lucrare nu se dorește a fi una exhaustivă. În schimb, voi încerca să evidențiez personalitatea aparte a lui Dimitrie A. Sturdza. Cum era el în viața de zi cu zi, cu pasiunile și slăbiciunile lui. Astfel, descoperim printre altele, un om cu un bogat bagaj de cunoștințe, franc și direct, zelos în muncă, considerând că e o datorie să muncească pentru binele semenilor și al generațiilor

1 Nicoleta Stan-Țurcanu, *Lumea lui Dimitrie A. Sturdza*, cuvânt înainte de acad. Răzvan Theodorescu, București, Editura Vremea, 2023.

viitoare, precum și un om cu umor, iar talentul său de povestitor și simțul său analitic ne aduc în fața ochilor vremurile de odinioară. Multe din povestirile sale abundă în informații și amănunte pitorești și sunt importante și captivante. Remarcăm împletirea datelor de istorie, cu cele de politică, artă, literatură, teologie, etc. Astfel, în textele sale găsim multe maxime morale, aprecieri și generalizări a diverșilor oameni pe care i-a cunoscut, observații asupra îndatoririlor obștești, etc. Totodată, avea obiceiul de a repeta de mai multe ori anumite afirmații pentru a sublinia o idee.

Nu a făcut un ocol în jurul lumii, dar a cutreierat foarte multe țări. Îi plăcea să cerceteze, să exploreze, a vizitat locuri pline de legende și de mistere. În peregrinările sale a cunoscut oameni și locuri pe care le descrie cu entuziasm. Astfel, aflăm informații despre savantul Gaston Paris, celebrul inginer Sir Charles Hartley, binecunoscutul Franz von Roggenbach, istoricul Felix Bamberg, despre plimbările sale cu gondola, yachtul, despre împărați romani, domnitori români, peisaje pitorești din țara noastră, din Italia, Germania și din alte țări. Apoi, în calitate de prim ministru și ministru a participat la numeroase baluri, dineuri, unde a intrat în contact cu faimosul feldmareșal britanic Wolseley, regi și împărați, diplomați ș.a.

Ca atare, acest volum reface un itinerar al existenței sale, cu toate pasiunile și credințele sale, cu momentele de cumpănă din viața sa, dar și cu nenumărate bucurii. Din acestea reiese că era un tată, amic, bunic aparte. Îndeosebi, din rândurile adresate fiului său, Alexandru, care era plecat la studii în Germania, remarcăm faptul că era un tată grijuliu și protector. Era implicat profund în viața de familie. Tot timpul îi oferea povețe și sprijin. Dorea ca unicul său copil să ducă mai departe onoarea familiei și a țării.

Din păcate, destinul fiului său avea să fie unul tragic. Se pare că anii de studiu, petrecuți încă de mic în Germania, l-au influențat atât de mult pe fiul său, încât în timpul Marelui Război a trecut de partea inamicului. Despre acest trist episod a relatat pe larg în cartea sa, publicată în anul 1926, un martor ocular, anume baronul Valeriu Kapri, fost maior în cavaleria austro-ungară. Când a intrat România în război, Alexandru D. Sturdza era în fruntea trupelor sale dovedind că este un distins militar. Erau mari așteptări de la el. Pentru calitățile sale în luptă primise de la regele Ferdinand o decorație înaltă. Nu vom ști niciodată cu certitudine de ce Alexandru D. Sturdza a ales să treacă la inamici. A fost dragostea sa pentru cultura și armata germană sau disprețul său pentru ruși și pentru modul cum se comportau aceștia, deși erau aliații noștri. Cert este faptul că în urma acestui gest a fost considerat un trădător și a fost nevoit să trăiască în exil. A fost înmormântat însă lângă soția și părinții săi la Cimitirul Bellu.

De altfel, sper că am reușit prin acest material documentar inedit să aduc la iveală momente semnificative și hazlii din viața sa pe care nu le-am putut reda în prima lucrare pe care i-am dedicat-o. Precizez că am selectat textele, astfel încât să-l surprind pe Dimitrie A. Sturdza în cât mai multe ipostaze (poet, alpinist, avocat, academician, om politic, frate, tată, bunic, amic, naș de botez etc.). Țin să mai adaug că am păstrat scrierea din acea vreme pentru că are un farmec aparte. Așadar, nu am dorit să modific numele de localități, orașe, persoane etc.

Sper că am izbutit să stârnesc curiozitatea cititorilor de a savura aceste povești inedite.

București, ianuarie 2024

Autoarea

Când ești în închisoare nu poți cere mai multe

Câteva linii pentru ați anunția numai, ca de-amu ajunsu aici, acompaniatu de maica-mea și de unchiu-meu. Avem trei odăi bune, cam călugărești, înse când ești în închisoare nu poți cere mai multe. Venerabilu Archimandritu ne-a pusu în dispositiunea noastră toată Monastirea cu toate ale ei, încâtu suntem mulțumiți. După o ploaie cumplită de eri și de astă noapte, astădi timpulu s-a răcoritu și promite a fi frumosu. Mediculu e bunu la Piatra, înse nu voiu pute se-lu întrebuințiediu din causa căii celei rele, care face nepracticabilu dealu de suie la Monastire. Mă voiu electrisa înse eu singuru întocmai așia de bine.

Viena. 9 Septemvrie 1861

Amu trecutu din Italia în Franța peste Mont-Blanc

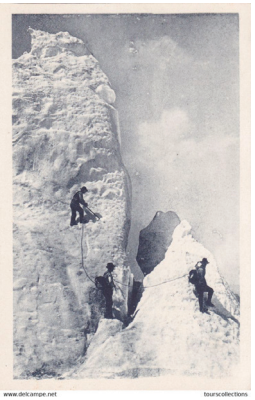

Mont-Blanc

Mă întrebi de ce nu m-am dusu la băi de mare? Dreptu se-ți spun, că am preferatu o călătorie alpină, prin locuri care-mi erau necunoscute și unde de demultu doream să mă ducu; și te potu încredința că umbletulu prin munți câte 8-10 oare pe di mi-a făcutu unu bine respunsu. Și ce vei dice când vei afla că am făcutu una din cele mai grandioase și periculoase căi alpine? Ce vei dice când vei afla că amu trecutu din Italia în Franța peste Mont-Blanc, că am fostu la o nălțime peste 11000 picioare, că am umblatu 5 ½

oare pe prăpăstii de ghiația trecându peste trei ghiețari din cei mai mari și mai [...] ai Alpiloru? Că am fostu peste „Col du Géant“? Potu se dicu că am visitatu locurile cele mai frumoase ale Alpiloru, și această călătorie va rămâne neștearsă din memoria mea.

Miclăucheni. 10 Sept. 1865

Plugariul

Semânza de brazdă ușior s'acopere!
Și oasele ți adînc vor duce în mormînt!
Ară! Semănă! Pâne vie răsare!
Speranza nu se desparte nici de mormînt!

Singurătate

O nimfe! care arbori și stînci lăcuiți,
La toți voios dorința tăcut împliniți!
Înțelepciunea și mângâieri aduceți,
Și celui iubitoriu fercirea-i faceți!
Căci voă v-a dat Deii dorul cel ceresc,
A ajuta pe toți, carii, crezînd, doresc.